

TURI TÍMEA

Hagyaték

Mindig csak az a por, az megy bele a szembe, befészkel magát a szemgolyó és a szemhéj közötti bizonytalanul szűk részbe, nem lehet tőle látni, mindig csak ez a por, igen, porzik az út, nappal, mikor úton van az ember, este meg, mikor egy helyben maradna, sáros, ingoványsötétre színezi az alkonyattal érkező eső.

De most csak a por, a por.

Abban az évben, mikor a legnagyobb válság és a legfurcsább időjárás egyszerre sújtotta az országot, Vera nagyobb összeget örökölt alig ismert nővére után, tengeren túli külföldről, készpénzben. Az idegenország-béli illetékesek bizalomteljes felelőtlenséggel egyszerűen postán, egy közönséges, ámbár tagadhatatlanul vastag borítékban adták fel a széles, idegen bankókat, így Vera olyan titokban vehette át az értékes küldeményt, hogy maga sem tudott róla. Mikor hazért, már tisztában volt vele, hogyha hú akar lenni hetekkel ezelőtti elhatározásához, ezen a napon fogja utoljára látni otthonát, a pici lakást, a kopott, mályvaszín bútorokat, a válság miatt hónapokkal ezelőtt kicsavart égőket takaró néma lámpaernyőket, a zsalugáteren bizonytalan boldogsággal beszüremkedő fényt. Már hetekkel ezelőtt eldöntötte, hogy ezen a napon fogja elhagyni amúgy is magányos otthonát, és a körülményekhez képest szakszerű tárgyalásai már mindent elő is készítettek a nagy változásra, a feltartóztathatatlan lépésre, hogy Vera a vándorcirkuszosok táborába álljon. Minden előre el volt tervezve: ma még elmegy a postára, felveszi utolsó küldeményeit, majd maga mögött hagyja a fizetetlen számlák miatt hónapok óta csak bajt és bánatot okozó lakást, igen, elhagyja ezeket a szobákat, melyek úgyis csak az ő magányos személyességének adhattak otthont, az ajtót bezárja, a kulcsot pedig eldobja, vagy lenyeli, mindegy. Az utcákon koszosan lézengett a nyomor, a városban a pánik helyébe lépett a nyugalmas apátia. Nem volt miért csodára várni. Minden előre el volt tervezve.

És akkor ez a boríték.

A zsalugáteren beszüremkedő fény csíkjaiban állva bontotta fel.

Egy idegen és halott nővér hagyatéka.

Az ablak előtt, az utcán száraz sírás rázott egy részeg testet.

Nem volt felkészülve a csodára. Minden előre el volt tervezve.

A kulcsot pedig eldobta vagy lenyelte, mindegy. Ki emlékszik arra.

Az utazásokról alighanem mindig csak az a por fog eszébe jutni, amelyik állandóan befészkelte magát a szemgolyó és a szemhéj közötti bizonytalanul szűk

résbe. Nem lehetett tőle látni, hogy semmi emlékezetes látvány ne maradjon az utazásokról. A kocsi, ami elé az egyszerűség kedvéért félig lesántult számarakat fogattak, minden göröngyhöz érve nagyot rázkódott, így Vera hiába nem láthatta az úton kívül társait sem, minden döccenéssel hozzá kellett ütődnie egyikük-höz-másikukhoz. Nem voltak többen egy tucatnál, s még kevesebben artisták; Vera is közéjük akart tartozni, akinek társulatbeli felvételéhez éppen elég volt azt állítania, hogy igenis ért a kötélre való táncoláshoz – a gyakorlatbeli produkciótól, az országban uralkodó amúgy is éppen elég zavaros körülményekre való tekintettel, már csak kényelemből is eltekintettek. Az egyik nap még a megtagadott otthon, a másik nap már egy poros szekér – Vera tudta, hogy este kötélre kell állnia.

Ebben az évben a legnagyobb válság és a legfurcsább időjárás egyszerre sújtotta az országot: porosra száradt a nappal, sarat habzott az esti eső. A vándorcirkusznak, melyhez Vera is csatlakozott, már csak a válságos körülmények miatt sem volt elegendő pénze ponyvára, így minden este szabad ég alatt zajlott a szürkeségtől nedves előadás, hogy a búfelejtő publikum és a cirkusz tagjai pillanatok alatt megkülönböztethetetlenül sárossá váljanak. A színt tehát a két hatalmas sátortetejű póna közé kifeszített, csúszósra ázott kötél jelentette, mely alatt humortalan bohócok és esetlen bűvészek kísérelték meg estéről estére az eredetiséget. Világításról pedig szó sem lehetett, ha csak némely pillanatra egy erősebb villám nem borította el fényével az attrakciót.

Már az első este kötélre kellett volna állnia Verának, aki az ismeretlen társak unszolása ellenére sem volt hajlandó az artisták egyen-égszínruháját magára öltetni, mely az állandóan felverődő sártól már úgymint kőszínpadra ázott. Vera már az első naptól ragaszkodott a saját maga által inkább készített, semmint varrt apró ruhához, mely épphogy eltakarta testének mellől combig tartó részét. A kis fekete rongy minden lélegzétvétellel úgy remegett Verán, mintha a tüdőből kiáramló levegővel a ruhát is le akarná dobni magáról ez a néma lény: a kis fekete rongy azonban makacsul tartotta magát, akár egy bőrre kövült tapétadarab. Fia-tal zsonglőrlányok nem egyszer próbálták nap közben vagy előadás előtt meglesni a furcsa jelmez titkát, mely egyöntetű fekete színe ellenére mintha csak apró, tenyérszerű mozaikdarabkákból lett volna valami érzékeny fonállal összefér-celve, ám Vera őrizetét ők sem tudták kijátszani.

Vera pedig minden zuhogó éjjel kiállt a sátortetejű pónára, félelem nélkül lenézett az alatta hömpölygő produkcióra és a nézők szürkére ázott tömegeire, akiknek a csodálkozástól tátva maradt szájukba mint ereszcatornába, folyt az égi eső. Vera minden éjjel kiállt a póna még sátortakarta részére, ám halált megvető bátorságának látványos tudatával egyszer sem indult neki a kötélnek.

Mesélik, a legjobb kezdő volt, akit valaha láttak.

A napok pedig megkülönböztethetetlenül peregtek egymás után, akár a por. Minden reggel ugyanazok a száraz szemcsék birizgálták a szemet, esténként ugyanaz a latyakos ámulat árasztotta el a földet: ugyanaz volt tehát minden, hi-

ába cserélte egymást városra város, s a vándorcirkusz tagjai talán már arról sem tudtak számot adni, nem léptek-e véletlenül át valami a nyomor által amúgy is elmosódott országhatárt, hiszen minden néző ugyanazt a nyelvet ismerte: a fájdalomtól elámított némaság szavait. Vera pedig, a legjobb kezdő, akit valaha láttak, minden este nyílegyenes háttal, bátor tekintettel, valóságosan apró fekete ruhájában ott állt a kötél tánc előszobáját jelentő sátor takarta, száraz póznán, szobormozdulatlanul.

Ki tudja, meddig mehetett volna még ez így, ha egyik este a praktikus megvilágítást adó villámok nem kerülnek túl közel a produkcióhoz, és a meglepetés éles villanásával nem hasítanak bele a póznába, melynek tetejére sátor takarta emelvényt ácsoltak várakozó kötél táncosoknak. A villám megrogyasztotta a fát, ám nem dűtötte teljesen össze, a bizonytalan egyensúly azonban épp elegendőnek tűnt ahhoz, hogy Vera – éppoly bátor mozdulatokkal, ahogy régebben még rendületlenül állt – elinduljon. Vera nyílegyenesen sétált, nem nézve hátra, mint aki épp most hagyja el égő otthonát, tudva, élete fontosabb az otthonos kacatoknál. Vera sétált, életveszélyes méterekkel a föld felett, a válság és a vihar kellős közepén. És nézték őt. A felismerhetetlenre összesározott emberek tátott szájjal nézték a messzi lányt, akinek különös mozaikruhájának lapjairól szinte egyenként ázott le valami sötét festék, összefeketítve az égi esőt, hogy megmutassa a ruha igazi arcát; a válság kellős közepette egy lány sétált a viharvert ég alatt, ruhája számtalan összevarrt külföldi bankó, melyeket hiába festettek ügyetlen festékkel feketére, nem tudtak titkolózni az eső elől; igen, tátott szájjal és mohón nézte a nyílegyenes sétát a publikum, alig várva, hogy a pénzbe csomagolt Vera nemsoká földre érjen és akkor ők...

Egy ruha, egy ismeretlen és halott nővér hagyatéka.

Hiába lesz poros a reggel, most csak a sár, a sár.

Kislány otthon

RÉSZLET A REMÉNYTELEN VARIÁCIÓKBÓL

Nem tagadom, ismertem egy költőt. Bármire nézett, bármire gondolt, azonnal képes volt megírni. Reggeli kávé, lejárt villamosjegy, berekedt útszéli rikkancs – minden verssé vált a szavai által, és még azt se mondhatnám, rossz verssé. Báratai nem voltak, de ismerte mindenki. A nők pedig alig várták, hogy udvarlását viszonzhassák, hiába tudták, a költőt a nő csak addig érdeklí, míg meg nem tud róla egy vershez valót.

Így is ismertem meg. Már fél éve éltem egy fiatal, mezzoszoprán kóristalánnyal, akinek előttem még férfival dolga sem volt. Már fél éve éltem vele együtt, egészen megszoktam hát a naphosszat tartó halk dudorászását, a suttogva lehelt mondatait, amikor egy nap sugárzó arccal, de némán állított haza. Állt előttem azokkal a valószerűtlenül csillogó szemekkel, félrecsúsztott sapkával a fején, alig tudta, hogy kezdjen hozzá, mire hirtelen a nyakamba borult, átölelt a fulladásig: ELHAGYLAK, ordította a fülembe, majd magyarázatképpen halkabban hozzátette: megismertem egy költőt.

A lány ragaszkodott hozzá, hogy megismerjem az utódom, már nem szeretett, de még adott a véleményemre. A füstös kocsmában nagyobb társaságában majd felfordult a gyomrom, olyan barátsággal üdvözölt az utódom, engem, az *irtózó idegent*, hogy majd az este előrehaladtával, mikor kikerülhetetlenné válik a négy szemközi beszélgetés, egyszerűen kifejtse nekem: közös nőnk jogán rokonának tekint.

Írt is erről egy verset. Ez a címe: Közös nő.

Megpróbáltam neki elmagyarázni, hogy a kórista már teljesen az övé, csináljon vele, amit akar, engem már úgyszólván zavart az emberi kapcsolatokban való zavaró jártassága. Engem csak az ártatlanok érdekelnek, mióta ártatlan lenni nem tudok. Egy ideig némán meredt rám a költő, nem mosolygott, ahogy szokott, így láthattam: magas és szikár teste már nem is olyan fiatal, ahogy mozgás közben látszik, homlokára visszavonhatatlan vonalakat mélyesztenek az évek. Némán meredt rám, majd felkacagott, rendelt nekem egy sört, pedig tudhatta, úgyszólván iszom.

Attól kezdve sokat beszélgettünk, pontosabban sokszor meghallgattam, bár nehéz volna számot adnom arról, mit is beszélt: soha nem voltak fájdalmai. A fájdalom, mint a gipsz, beleköt az emlékezetbe, az örömet azonban könnyű elfelejteni. Semmitmondó ügyei voltak a költőnek, és mégis mindig volt miről írnia: pocsolyák látványáról, vasutak magányáról – csak hétköznapijai voltak megformaérzéke. Sohasem keresett témát, s engem, az illusztrátort mindig le is nézett. De soha nem is szenvedett, az se fájt neki, mikor a kórista hamar elhagyta egy korrepetítorért, hogy majd gyerekeket szüljön – egyiket se tölünk.

Azért mi még, ugye, rokonok maradunk, mondta a költő, és röhögve hátravert.

Egyik éjjel kihalt utcán kísértem haza, azt mondta, részeg egyedül hazamenni, s én hiába tudtam, hogy bírja az alkoholt, belementem a játékba, és vele tartottam a már hajnalt váró városban. Verseiről beszélt, a Helyettes álmodó című ciklusról, a versek elrendezésének nehézségeiről, de látszott rajta, hogy sokkal jobban élvezi a munkát, semminthogy érezze annak igazi nyűgét. Azt magyarázta, hogy két felelőtlenül megírt vers egymás mellé kerülve már felelősséggel tartozik a másik iránt, és ezt az egész rendszert milyen okosan is kell felügyelni. Ekkor tettem vétlen ajánlatomat, hiszen komolyan gondoltam, a versek elrende-

zésében segíthet néhány rajz is akár, hogy szívesen illusztrálnám a kötetet. Meg sem állt, de elhallgatott. Csak amikor otthonához értünk, szólt hozzám lassan, komolyan, de rám nem nézve: nekem nem kellene festők, a festő én vagyok. Nem cserélem le a szavak képzetét holmi valódi képzetekre.

Nevetséges egy ember volt.

Nem bántam, hogy soha többé nem találkoztunk.

Minden későbbi történésről csupán hallomásból értesültem, mikor évek múltán a hajdani kóristalánnyal egy fényes délelőtt találkoztam. Már tudott járni az egyik gyereke, a másikat még kocsiiban tolták. Fénytelen szeméit meghízott arc párnái övezték.

Tőle tudtam meg, hogy miután lefordították a Helyettes álmodót franciára, a költőt meghívták egy bemutatóra, annak ellenére, hogy egy szót nem beszél az ottani nyelven. Csak egy hétig maradt Lyonban, a kiadó több nyelven is beszélő igazgatója példátlan háziasságról tanúskodva a saját házában szállásolta el az *idegen szerzőt*, aki így megismerkedhetett az egész családdal: az igazgató apával, a szigorú anyával és lányukkal, valami Cécillel. Cécil tizennégy éves volt, fiatal még a figyelemre, de már öreg a gyerekkorhoz, szinte a némasáig halkszavú lány, akinek nem is lehettek barátai, ha iskola után már mindig olyan hamar otthon volt. Csak ledobta a táskáját, hogy a lepkegyűjteményével foglalkozzon: halott pillangókat tűzött pici, de éles gombostűkre.

Nagyon szép lánynak kellett lennie, mondta nekem a hajdani kórista elme-rengve, ha olyan nagy hatással tudott lenni a költőre, mert éleseszerű nem lehet, aki ilyen bezárt életet él, akinek alig van köze a világhoz a saját szobáján kívül. Egy kislány otthon, semmi több. És ha okos is lett volna, érdekes és megosztható gondolatokkal vagy észrevételekkel, érvelt tovább, akkor sem ment volna vele semmire franciául egy kukkot sem beszélő barátunk.

És ne felejtsük el, nem volt több tizennégnél – nézett rám jelentőségteljesen.

Nem is történt semmi. Egy hét gyorsan eltelik, az apa pedig nem szívesen fordított a vendég és családja közt. S a költőt, bár érdekelte a lány, maga se tudott arról számot adni, hogyan; ismerőseinek úgy mesélte: beszélni szeretett volna ezzel a kis penészvirággal, kizökkenteni a hermetikus zártságából, amiben élt. Talán ezért tette az utolsó éjszaka, amit. Már előző nap el-eltűnt órákra egyedül a városban, csak egy tolmács társaságában, senki se tudta, mire készül.

Cécil csak az idegen költő utolsó párizsi reggelén vehette észre, hogy ágya mellől hiányzik a halott lepkék nagy, fekete albuma, viszont ágya fölött számtalan pillangó repked, szinte átláthatatlan függönyt képezve. Épp annyi és épp olyan lepkék voltak ezek, mint a gombostűre szúrt mozdulatlanok, csak ezek éltek, megszemlélhetetlenül gyorsan cikázva. Állítólag semmi rémület nem látszott Cécilen, aki hosszú percekig feküdt mozdulatlanul, majd az ablakhoz lépett, szélesre tárva azt, várva, hogy elhagyják a pillangók a szobát, de hasztalan, ki tudja miért, maradt mindegyik. Cécil lassú léptekkel indult a már reggeliző asztaltársá-

sághoz, apjának tagolt nyugalommal elmesélve a történeteket, aki higgadt szemrehányásokat tolmácsolt az idegen költő felé, aki zavartan sietett szobájába, hogy a koporsófekete albummal térjen vissza, azt a lány elé téve. Cécil erre nagy szemeket a költőre emelte, majd perceken át ordított vele, természetesen franciául, hogy a dühtől ernyedten teljesen elnémuljon.

Teljesen – nézett rám jelentőségteljesen a hajdani kórista. Úgy hallottam, mondta, az a kislány azóta egy szót se szól, sehol, semmikor; nem mintha előtte többet beszélt volna.

És?, kérdeztem tőle. És mi lett a költővel?

A nagyobbik gyerek már rángatta az anyja ruhája szélét, így csak pár mondatot hallhattam az egykori ismerősről. Hazatért, újra dolgozik, de nem ír új verseket. Csak a régebbi írások fölött gubbaszt naphosszat, azokat teszi más sorrendben egymás mellé, azokat írja újra. De hát mit csodálkozhatnánk? Mindannyian menthetetlenek vagyunk.

